

Rolnummer 5330
Arrest nr. 14/2013 van 21 februari 2013

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 14ter van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, gesteld door de Raad van State.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, en de rechters A. Alen, J.-P. Snappe, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey en F. Daoût, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij arrest nr. 218.189 van 23 februari 2012 in zake Jean-Philippe Tondeur tegen het Waalse Gewest, tussenkomen partij : de nv « SETI », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 6 maart 2012, heeft de Raad van State de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 14ter van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre die bepaling de Raad van State de mogelijkheid biedt die gevolgen van de in het kader van een beroep tot nietigverklaring vernietigde reglementaire bepalingen aan te wijzen die als gehandhaafd moeten worden beschouwd of voorlopig gehandhaafd worden voor de termijn die hij vaststelt, zonder hem echter de mogelijkheid te bieden die gevolgen van de bepalingen van een individuele akte die in het kader van een beroep tot nietigverklaring als onwettig zijn beschouwd, aan te wijzen die als gehandhaafd moeten worden beschouwd of voorlopig gehandhaafd worden voor de termijn die hij vaststelt in het kader van de wettigheidstoetsing van een individuele akte ? ».

Memories zijn ingediend door :

- Jean-Philippe Tondeur, wonende te 1380 Maransart, rue de la Virère 1;
- de nv « SETI », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1380 Lasne, chaussée de Charleroi 1;
- de Waalse Regering;
- de Ministerraad.

De nv « SETI » en de Ministerraad hebben memories van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 18 december 2012 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. J. Sambon, advocaat bij de balie te Brussel, voor Jean-Philippe Tondeur;
 - . Mr. J.-P. Lagasse, tevens *loco* Mr. C. Detaille, advocaten bij de balie te Brussel, voor de nv « SETI »;
 - . Mr. N. Carbonnelle, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. J.-F. Cartuyvels, advocaat bij de balie te Marche-en-Famenne, voor de Waalse Regering;
 - . Mr. P. Crucifix, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. M. Mahieu, advocaat bij het Hof van Cassatie, en *loco* Mr. G. Pijcke, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers F. Daoût en A. Alen verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Bij beslissing van 12 december 2005 weigert het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Lasne de nv « Seti » een milieuvergunning toe te kennen voor het uitbaten van een dancing in de boerderij « La Belle Alliance » langs Rijksweg nr. 5 in Waterloo. De vennootschap stelt bij de Waalse Regering een beroep in tegen die beslissing. Op 13 maart 2006 hervormt de minister van Landbouw, Landelijke aangelegenheden, Leefmilieu en Toerisme de aangevochten beslissing en kent hij de gevraagde vergunning toe. Op 11 mei 2006 stelt de verzoeker voor de verwijzende rechter, eigenaar van het onroerend goed dat is gelegen naast de betrokken zaak, bij de Raad van State een beroep in tot nietigverklaring van het voormelde ministerieel besluit.

Bij arrest nr. 205.827 van 25 juni 2010 maakt de Raad van State bij het Hof een prejudiciële vraag aanhangig betreffende artikel 132*bis*, eerste lid, van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Patrimonium. Het Hof beantwoordt die vraag bij zijn arrest nr. 98/2011 van 31 mei 2011.

Bij de hervatting van de debatten wijst de Raad van State, op 23 februari 2012, een tweede arrest, met nummer 218.189, waarbij hij oordeelt dat het tweede onderdeel van het eerste vernietigingsmiddel gegrond is. De tussenkomen partij voor de Raad van State verzoekt om de toepassing van artikel 14*ter* van de gecoördineerde wetten op de Raad van State. Die bepaling heeft echter enkel betrekking op de reglementaire akten. De Raad van State beslist derhalve het Hof de prejudiciële vraag te stellen die te dezen bij het Hof aanhangig is gemaakt.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. De verzoekende partij voor de verwijzende rechter geeft in eerste instantie aan dat de in het geding zijnde bepaling analoog is met die van artikel 8, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, dat op zijn beurt analoog is met artikel 264, tweede alinea, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

A.1.2. Zij geeft vervolgens aan dat de prejudiciële vraag die te dezen is gesteld de betrokken categorieën van personen niet identificeert. Zij verwijst hoogstens naar het onderscheid tussen bepalingen van reglementaire aard en individuele akten. Dat onderscheid zou echter objectief zijn en zou een *summa divisio* van het administratief recht uitmaken, die steunt op het materiële aspect en de inhoud van de akte. Reglementaire akten zijn immers algemeen en abstract en hebben een bestendig karakter, terwijl individuele akten worden gesteld op grond van concrete, welomschreven situaties die niet door hun bestendigheid worden gekenmerkt.

A.1.3. De verzoekende partij voor de verwijzende rechter benadrukt dat in het Europese recht, volgens een vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie wanneer het de bevoegdheid uitoefent die aan dat Hof is toegewezen bij artikel 234 van het EG-Verdrag, de Europese rechtsregel die is uitgelegd, door de rechter ook kan en moet worden toegepast op rechtsbetrekkingen die zijn ontstaan en tot stand gekomen vóór het arrest waarbij over het verzoek om uitlegging is beslist.

Het Hof van Justitie beperkt de retroactiviteit van zijn arresten uitsluitend wanneer uitzonderlijke omstandigheden zulks verantwoorden, zoals een risico van zware economische gevolgen dat kan ontstaan wanneer een groot aantal rechtsbetrekkingen, die nochtans te goeder trouw zijn aangegaan op grond van een

reglementering die als zijnde rechtsgeldig werd beschouwd ondanks onzekerheid omtrent de draagwijdte ervan, ter discussie worden gesteld.

A.1.4. De verzoekende partij voor de verwijzende rechter wijst nog erop dat het Hof zelf heeft aangenomen dat de wetgever onderzoekt of uitzonderlijke redenen konden verantwoorden dat de gevolgen van een onwettige reglementaire akte worden gehandhaafd, waarbij evenwel wordt geëist dat zij enkel bij wege van algemene beschikking worden gehandhaafd.

Er wordt onderstreept dat het onderscheid tussen een reglementaire akte en een individuele akte uitdrukkelijk is erkend bij de aanneming van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

A.1.5. De verzoeker partij voor de verwijzende rechter beklemtoont ten slotte dat individuele akten van reglementaire akten zijn verschillend van aard in zoverre zij een specifieke adressaat hebben, die individueel op de hoogte wordt gebracht van een mogelijk beroep, teneinde hem in staat te stellen in die procedure tussen te komen. De wetgever en de rechtspraak zouden overigens de temporele modaliteiten van de tenuitvoerlegging van de individuele administratieve akte hebben vastgelegd door, bijvoorbeeld, de mechanismen van verval van die akten te schorsen. De regelingen die van toepassing zijn op de reglementaire en individuele akten zouden bijgevolg niet vergelijkbaar zijn.

A.2.1. In haar memorie wijst de nv « Seti », tussenkomen partij voor de verwijzende rechter, eveneens erop dat de in het geding zijnde bepaling geïnspireerd is op artikel 8, tweede lid, van de wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof. Anders dan het Hof, neemt de Raad van State evenwel kennis van beroepen die gericht zijn tegen hetzij reglementaire akten, hetzij individuele akten.

A.2.2. Verschillende uittreksels uit de parlementaire voorbereiding van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten op de Raad van State worden geciteerd om aan te geven dat niemand zich erom lijkt te hebben bekommerd de verschillende behandeling van individuele akten, ten opzichte van reglementaire akten, te verantwoorden.

De tussenkomen partij voor de verwijzende rechter wijst erop dat wetsvoorstellen werden ingediend die de individuele akten en de reglementaire akten beoogden. Met betrekking tot zowel het wetsontwerp dat heeft geleid tot de aanneming van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten op de Raad van State als de bovenvermelde wetsvoorstellen, zou de minister in de Kamercommissie een nota hebben voorgelegd waarin de thans aan het Hof voorgelegde problematiek zeer genuanceerd wordt onderzocht. Ondanks die nota en het voorbehoud dat door verschillende parlementsleden werd gemaakt, zou de in het geding zijnde bepaling zijn aangenomen zonder de individuele akten te beogen.

A.2.3. Wat betreft het antwoord dat op de prejudiciële vraag moet worden gegeven, geeft de tussenkomen partij aan dat zij zich ervan bewust is dat het feit dat de Raad van State de mogelijkheid wordt geboden om de gevolgen van zijn vernietigingsarresten in de tijd aan te passen, uitzonderlijk moet blijven, omdat dat afwijkt van het beginsel van de terugwerkende kracht van een vernietigingsarrest. Niettemin zou de ingevoerde regeling discriminerend zijn. De parlementaire voorbereiding van de wet zou dat bevestigen: zo zouden de beginselen die de aanneming van het in het geding zijnde artikel 14ter hebben verantwoord, kunnen worden overgenomen om een handhaving van de gevolgen van een vernietigde individuele akte te verantwoorden.

A.2.4. De wetgever zelf zou bij de aanneming van het in het geding zijnde artikel 14ter hebben erkend dat het Hof in feite toestaat dat individuele akten die op grond van een vernietigde normatieve bepaling zijn aangenomen, blijven voortbestaan. De wetgever zou eveneens hebben erkend dat, wanneer de Raad van State beslist om geen terugwerkende kracht te verlenen aan de vernietiging van een reglementaire akte, alle individuele akten die ter uitvoering van die reglementaire akte zijn aangenomen, kunnen worden gehandhaafd.

A.3.1. In haar memorie neemt de Waalse Regering, verwerende partij voor de verwijzende rechter, een gedeelte van de laatste memorie van de nv « Seti » in het kader van de procedure voor de Raad van State, over.

A.3.2. De Waalse Regering geeft aan dat zij zich naar de wijsheid van het Hof zal gedragen. Indien het Hof zou oordelen dat de schending van het gelijkheidsbeginsel in het juridische systeem ligt, zou volgens haar moeten worden vastgesteld dat het de federale wetgever en alleen hem toekomt die schending weg te werken. Het Hof zou derhalve een lacune-arrest in de strikte zin moeten uitspreken, om de onafhankelijkheid en de beoordelingsvrijheid van de wetgever te vrijwaren.

A.4.1. De Ministerraad zet in zijn memorie eerst de totstandkoming van de in het geding zijnde bepaling uiteen. Hij wijst erop dat zij teruggaat op een amendement dat geen onderscheid maakte tussen individuele akten en reglementaire akten, hetgeen werd betreurd door de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, tijdens de werkzaamheden van de Commissie voor de Binnenlandse en Administratieve aangelegenheden. De Ministerraad verwijst eveneens naar de twee wetsvoorstellen die over hetzelfde onderwerp werden ingediend, en naar de parlementaire debatten naar aanleiding van het onderzoek ervan.

A.4.2. Wat de overeenstemming van de in het geding zijnde bepaling met de referentienormen betreft, geeft de Ministerraad aan dat het objectieve karakter van het criterium van onderscheid te dezen samenvalt met de verantwoording van het verschil in behandeling en vervat ligt in het onderscheid tussen een akte met reglementaire draagwijdte en een akte met individuele draagwijdte.

Dat onderscheid zou een van de meest gekende en meest fundamentele zijn binnen het administratief recht.

Zo beschikt een individuele akte, in tegenstelling tot een reglementaire akte die wordt gekenmerkt door haar algemeen en abstract karakter, via bijzondere en concrete maatregelen, en is zij bestemd voor welbepaalde personen of situaties. De draagwijdte *ratione personae* en *ratione temporis* van de twee akten zou dus wezenlijk verschillen. Om die redenen zouden meerdere rechtsregels en –beginselen van toepassing zijn op de individuele akten en niet op de reglementaire akten, en omgekeerd. Dat zou gelden voor de verplichting tot uitdrukkelijke motivering die is voorgeschreven bij de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, voor de verplichting tot voorafgaande raadpleging van de afdeling wetgeving van de Raad van State met toepassing van artikel 3 van de gecoördineerde wetten, voor de rechtspraak van de Raad van State betreffende het toepassingsgebied *ratione temporis* van artikel 159 van de Grondwet, voor de vormvoorschriften voor bekendmaking van de administratieve akte, voor de vormvoorschriften voor onderhandelingen en overleg met de vakorganisaties – die alleen voor de reglementaire akten gelden -, voor de vormvoorschriften voor het voorafgaandelijk horen en de inachtneming van de rechten van verdediging - die enkel voor de individuele akten gelden - en, ten slotte, voor de verschillende procedureregels die van toepassing zijn voor de afdeling bestuursrechtspraak.

A.4.3. Wat de in het geding zijnde bepaling betreft, benadrukt de Ministerraad dat de beperking van het toepassingsgebied ervan tot de reglementaire akten verantwoord zou zijn door het uitzonderlijke en dus noodzakelijkerwijs limitatieve karakter van de aanpassing van de gevolgen van een vernietigingsarrest. De wetgever zou de Raad van State de mogelijkheid hebben willen bieden om de retroactiviteit van een vernietigingsarrest te matigen om reden dat die retroactiviteit de rechtszekerheid ernstig kan aantasten. De noodzaak om in zulk een afwijkend mechanisme te voorzien, zou zich in de regel niet voordoen wanneer de vernietiging een individuele akte betreft die, per definitie, een particuliere situatie regelt.

Andere mechanismen zouden het mogelijk maken om de eventueel problematische gevolgen van de vernietiging van een individuele akte te vermijden, zoals bijvoorbeeld de theorie van de feitelijke ambtenaar, of nog de rechtspraak van de Raad van State die toestaat dat een administratieve overheid terugwerkende kracht verleent aan een administratieve akte om een onwettigheid die bij een door de Raad van State gewezen arrest is afgekeurd, te corrigeren.

Er wordt verder nog onderstreept dat de bestaanbaarheid van artikel 14ter met artikel 159 van de Grondwet nauw verbonden zou zijn met de omstandigheid dat die wetsbepaling enkel de reglementaire akten beoogt.

A.4.5. De Ministerraad geeft ten slotte aan dat uit het arrest van het Hof nr. 18/2012 van 9 februari 2012 zou volgen dat de overeenstemming van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten met de artikelen 10, 11 en 159 van de Grondwet afhangt van het evenwicht dat door de wetgever werd tot stand gebracht tussen wettigheid en rechtszekerheid. Dat evenwicht zou kunnen worden verbroken indien men zou aannemen dat artikel 14ter eveneens van toepassing is op de akten met individuele draagwijdte, in zoverre het probleem van de rechtszekerheid minder scherp is met betrekking tot zulke akten.

A.5.1. In haar memorie van antwoord benadrukt de tussenkomenende partij voor de verwijzende rechter dat de prejudiciële vraag de categorieën van personen die respectievelijk te maken hebben met reglementaire akten enerzijds, en met individuele akten, anderzijds, wil vergelijken. Volgens haar zouden de argumenten afgeleid uit de *summa divisio* tussen de twee categorieën van akten niet pertinent, noch overtuigend zijn voor het antwoord op de aan het Hof voorgelegde vraag.

A.5.2. Volgens de nv « Seti » zou de verzoekende partij voor de verwijzende rechter in haar memorie hebben aangetoond dat de wetgever van 1996 « de kwestie noch duidelijk, noch definitief zou hebben opgehelderd [toen hij oordeelde] enkel de reglementaire akten te moeten beogen uitsluitend om reden dat het opportuun zou zijn om eerst de Raad van State met die nieuwe mogelijkheid vertrouwd te maken in geval van nietigverklaring van reglementaire bepalingen ». De federale wetgever zou zich overigens over die kwestie moeten kunnen uitspreken naar aanleiding van het voorstel dat onlangs bij de Senaat werd ingediend en dat tot doel heeft het toepassingsgebied van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten op de Raad van State uit te breiden tot de individuele akten.

A.5.3. De tussenkomenende partij voor de verwijzende rechter voegt eraan toe dat de verwijzing naar artikel 8, tweede lid, van de bijzondere wet op Grondwettelijk Hof niet ernstig zou zijn omdat het Hof nooit kennisneemt van individuele akten.

A.5.4. Het argument dat is afgeleid uit de rechtszekerheid en waaraan de wetgever in 1996 aandacht schonk, zou zonder onderscheid van toepassing zijn op de gevolgen van een vernietigingsarrest van de Raad van State, ongeacht of dat arrest betrekking heeft op een reglementaire akte dan wel een individuele akte. Het geval dat te dezen aan de verwijzende rechter is voorgelegd zou eveneens aantonen dat het onjuist is te beweren dat, wat de individuele akten betreft, andere aangepaste mechanismen het mogelijk zouden maken de gevreesde nadelige gevolgen te vermijden.

A.5.5. De tussenkomenende partij voert verder nog aan dat de retroactiviteit van de door de Raad van State uitgesproken vernietigingsarresten niet vanzelfsprekend is en niet door een formele tekst wordt erkend. Ze zou evenmin deel uitmaken van praktijken die in het buitenland eenduidig worden toegepast. Die terugwerkende kracht zou immers pretoriaans zijn en uit de rechtsleer voortvloeien. De toepassing van artikel 14ter van de gecoördineerde wetten op de Raad van State op individuele akten zou bijgevolg in geen enkel opzicht afbreuk doen aan de *summa divisio* tussen reglementaire akten en individuele akten, waarop de Ministerraad en de verzoekende partij voor de verwijzende rechter zich willen baseren ter verdediging van hun stelling.

A.6. In zijn memorie van antwoord verwijst de Ministerraad integraal naar de inhoud van zijn bij het Hof ingediende memorie. Hetzelfde geldt voor de Waalse Regering.

– B –

B.1. De Raad van State vraagt of artikel 14ter van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, nu het een verschil in behandeling teweegbrengt tussen personen die kunnen worden geconfronteerd met de vernietiging van een verordeningsbepaling en personen die kunnen worden geconfronteerd met de vernietiging van een individuele beslissing.

De in het geding zijnde bepaling voorziet immers erin dat de Raad van State in geval van vernietiging van een verordeningsbepaling de gevolgen van de vernietigde bepaling kan handhaven, terwijl niet in een dergelijke mogelijkheid is voorzien in geval van vernietiging van een individuele beslissing.

B.2.1. Artikel 14ter van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, bepaalt :

« Zo de afdeling bestuursrechtspraak dit nodig oordeelt, wijst zij, bij wege van algemene beschikking, die gevolgen van de vernietigde verordeningsbepalingen aan welke als gehandhaafd moeten worden beschouwd of voorlopig gehandhaafd worden voor de termijn die zij vaststelt ».

B.2.2. De in het geding zijnde bepaling is ingevoegd bij artikel 10 van de wet van 4 augustus 1996 « tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973 ».

Een amendement dat de invoeging van een dergelijke bepaling beoogde, werd als volgt verantwoord :

« Deze nieuwe bepaling wil aan de Raad van State dezelfde bevoegdheid verlenen als die waarover het Arbitragehof [thans het Grondwettelijk Hof] krachtens artikel 8, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989, alsook het Europees Hof van Justitie beschikken. Zo kan de terugwerking van een vernietigingsarrest eventueel in de tijd worden beperkt.

Het beginsel van de terugwerking kan in de praktijk belangrijke gevolgen tot stand brengen omdat het bestaande rechtstoestanden kan aantasten.

De ervaring wijst bovendien uit dat rechtscolleges die met een dergelijke macht zijn bekleed, deze met mate hebben gebruikt » (*Parl. St.*, Senaat, 1995-1996, nr. 1-321/2, p. 7).

Oorspronkelijk was in dat amendementsvoorstel niet bepaald dat de handhaving van de gevolgen enkel betrekking kon hebben op vernietigde verordeningsbepalingen. Nadat tijdens de besprekingen in de bevoegde commissie door de minister was betreurd dat het voorstel « geen rekening houdt met het onderscheid tussen individuele handelingen en verordeningen » aanvaardde de indiener het « amendement te verbeteren door de woorden ‘ de vernietigde bepalingen ’ te vervangen door de woorden ‘ de vernietigde verordeningsbepalingen ’ ». Daarop werd het amendement door de commissieleden eenparig aangenomen (*Parl. St.*, Senaat, 1995-1996, nr. 1-321/6, p. 7).

B.2.3. Tijdens de verdere parlementaire voorbereiding in de Kamer van volksvertegenwoordigers werden, samen met het wetsontwerp tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, twee wetsvoorstellen besproken die er eveneens toe strekten de handhaving van de gevolgen door de Raad van State mogelijk te maken.

Het eerste beoogde enkel de « reglementen » (*Parl. St.*, Kamer, 1995-1996, nr. 281/1, p. 2). Het tweede beoogde de regeling van de « gevolgen van de nietigverklaarde rechtshandeling » (*Parl. St.*, Kamer, 1995-1996, nr. 341/1, p. 2).

In het verslag van de bevoegde commissie is met betrekking tot die wetsvoorstellen gesteld :

« In een eerste reactie stelt de *vice-eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken* vast dat artikel 10 van het wetsontwerp, in de Senaat ingevoegd bij amendement, in ruime mate tegemoet komt aan de door de auteurs van beide wetsvoorstellen geuite bekommernissen. De tekst gaat evenwel niet zover als wat [...] is voorgesteld, aangezien de Raad van State enkel met betrekking tot nietigverklaarde *verordeningsbepalingen* zal kunnen aanwijzen welke gevolgen als gehandhaafd moeten worden beschouwd of voorlopig gehandhaafd voor de termijn die zij vaststelt.

Hoewel dit misschien ook een goede oplossing kan zijn wanneer het nietigverklaarde individuele administratieve beslissingen betreft, acht de minister het probleem in dat geval minder acuut.

Immers, ook in deze gevallen zijn de gevolgen van een vernietigingsarrest weliswaar juridisch retroactief, doch in de praktijk zijn ze het voor de betrokken persoon vaak niet. Men denke maar aan bijvoorbeeld een gemeenteontvanger, wiens benoeming werd vernietigd, zonder dat zulks invloed heeft op de door hem in het verleden ontvangen wedden.

Het lijkt de minister dan ook raadzaam de Raad van State eerst vertrouwd te maken met deze nieuwe mogelijkheid voor vernietigde verordeningsbepalingen, en - na een evaluatie - het systeem in een later stadium eventueel uit te breiden tot vernietigde individuele administratieve beslissingen » (*Parl. St.*, Kamer, 1995-1996, nr. 644/4, pp. 3-4).

B.2.4. Het Hof beperkt zijn onderzoek tot de hypothese waarin geen enkel element van het geschil onder het toepassingsgebied van het recht van de Europese Unie valt.

B.3. De in het geding zijnde bepaling laat het aan de Raad van State over de gevolgen van vernietigde reglementaire bepalingen te handhaven « zo de afdeling bestuursrechtspraak dit nodig oordeelt ».

Uit de rechtspraak blijkt dat de Raad van State de bij de wet van 4 augustus 1996 verleende bevoegdheid tot nu toe zelden heeft aangewend en dat de mogelijkheid tot handhaving van de gevolgen met wijsheid en omzichtigheid moet worden gehanteerd wanneer vaststaat dat de vernietiging zonder meer van het bestreden besluit zeer zware gevolgen zou

hebben op het stuk van de rechtszekerheid (RvSt, 21 november 2001, nr. 100.963, *Belgische Staat*; 30 oktober 2006, nr. 164.258, *Somja et al.*; 8 november 2006, nr. 164.522, *Belgische beroepsvereniging der geneesheren specialisten in nucleaire geneeskunde et al.*).

B.4. De Raad van State komt met die rechtspraak tegemoet aan de bedoeling van de wetgever, die heeft getracht een evenwicht te vinden tussen het beginsel van de wettigheid van de reglementaire handelingen, verankerd in artikel 159 van de Grondwet, en het beginsel van de rechtszekerheid. Zoals het Hof heeft aangegeven in zijn arrest nr. 18/2012 van 9 februari 2012, heeft de wetgever immers aan een rechtscollège de zorg toevertrouwd om te bepalen of uitzonderlijke redenen verantwoord zijn dat de gevolgen van een onwettige reglementaire handeling worden gehandhaafd.

B.5. Het staat aan de wetgever om, met inachtneming van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, een billijk evenwicht tot stand te brengen tussen het belang dat elke situatie die strijdig is met het recht, wordt verholpen en de bekommernis dat bestaande toestanden en gewekte verwachtingen na verloop van tijd niet meer in het gedrang worden gebracht.

B.6. Weliswaar kan de nood om – in uitzonderlijke gevallen – te voorkomen dat de terugwerkende kracht van een vernietiging « bestaande rechtstoestanden » in het gedrang zou brengen (*Parl. St.*, Senaat, 1995-1996, nr. 1-321/2, p. 7), zich zowel laten gevoelen ten aanzien van individuele beslissingen als ten aanzien van verordeningsbepalingen.

Niettemin heeft de wetgever, bij het tot stand brengen van het in B.5 vermelde billijke evenwicht, ermee rekening kunnen houden dat de kans op onevenredige gevolgen van een vernietiging groter is wanneer het een verordeningsbepaling betreft die per definitie een onbepaald aantal personen als rechtsadessaat heeft.

B.7. Zonder zich uit te spreken over de grondwettigheid van een andere optie, zoals die welke de wetgever heeft overwogen tijdens de in B.2.3 aangehaalde parlementaire voorbereiding, stelt het Hof vast dat het niet zonder redelijke verantwoording is de mogelijkheid van een handhaving van de gevolgen te beperken tot verordeningsbepalingen.

B.8. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 14ter van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 21 februari 2013.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

R. Henneuse